

територій; залучення до діяльності кластерів органів регіонального управління та місцевого самоврядування, академічних інститутів, університетів, всіх, хто може активно брати участь у формуванні територіально-виробничих систем нового типу).

Такий перелік завдань, які належить вирішувати нашій державі і бізнесу в рамках міжнародного співробітництва, в тому числі прикордонного, на шляху до інноваційного розвитку.

Незважаючи на те, що впровадження кластерної моделі у вітчизняній економіці проводиться досить повільно, можна чітко визначити вигоди від її функціонування. Створення кластерних структур сприятиме росту продуктивності та інноваційній активності підприємств-учасників, а також росту інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, соціально-економічному розвитку регіонів розміщення кластерів, що може дозволити збільшити кількість робочих місць, заробітну плату та надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість та конкурентноспроможність економіки регіонів та країни в цілому.

Отже, головним завданням держави для успішного функціонування кластерних структур є розробка відповідної нормативно-правової бази. Прийняття відповідних розпоряджень може дозволити більш успішно просувати українську продукцію на міжнародні ринки, розширити структуру вітчизняного експорту, а також забезпечити інтеграцію України та її регіонів до загальноєвропейського простору.

Використані джерела:

1. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / М. Портер. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
2. Дубницький В.И. Экономический кластер как форма пространственной организации производительных сил промышленного региона / В.И. Дубницький, В.И. Захарченко, В.Н. Осипов / Прометей. – 2010. – №2(32). – С.181–132.
3. Климова Т.Б. Методологические подходы к формированию инновационных кластеров в контексте обеспечения сбалансированного регионального развития / Т.Б. Климова, Я.Ю. Бондарева // Корпоративные финансы. – 2011. – №3(19). – С.88–92.
4. Пулина Т.В. Теоретические основы создания и функционирования кластерных объединений / Т.В. Пулина // Економічний простір. – 2011. – №45. – С.83–93.
5. Заблodsка І.В. Кластер як новітня форма організації господарства / І.В. Заблodsка, І.М. Салуквадзе // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/.../zablodska.pdf.
6. Концепція створення кластерів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://biznes.od.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=499&Itemid=33.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Корнієнко А.А., асистент

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, Україна

Створення сприятливої правової бази з питань залучення іноземних інвестицій є одним із важливих чинників формування привабливого інвестиційного середовища, що в свою чергу, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни та значному збільшенню припливу іноземних інвестицій. Правове регулювання інвестиційних відносин означає формування стійких юридичних гарантій іноземним інвесторам, які завжди стимулюють інвестиційну діяльність. В свою чергу, створення сприятливих умов для інвестиційного процесу вимагає чітких правових норм.

Формування і розвиток правового регулювання іноземних інвестицій в Україні пройшло довгий еволюційний шлях. Процес створення сучасної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати інвестиційні процеси в Україні, розпочався з моменту прийняття незалежності України. Одним із перших кроків щодо врегулювання відносин у інвестиційній

сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [3] та «Про інвестиційну діяльність» [4].

Основне спрямування Закону України «Про інвестиційну діяльність» полягає у забезпеченні рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаним нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення та порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо.

Що стосується Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [3], то вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.

Особливості режиму іноземного інвестування на території України встановив Закон України «Про режим іноземного інвестування» [7]. Положення цього Закону врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

Також важливе значення має Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» [9], який спрямований на захист конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України. Вказаним Законом визначено, що спеціальне законодавство України про іноземні інвестиції, а також державні гарантії захисту іноземних інвестицій, визначені законодавством України, не регулюють питання валютного, митного та податкового законодавства, чинного на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [9].

Окреме місце в системі інвестиційного законодавства займає Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)» [5], який визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.

До окремої групи можна віднести законодавчі акти, які встановлюють спеціальний правовий режим господарської діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах, регулюють спеціальні правові режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та в межах технологічних парків України.

Так, у 1992 році було прийнято Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [2], який визначив порядок створення і ліквідації, механізм функціонування спеціальних (вільних) економічних зон на території України, загальні правові і економічні основи їх статусу, а також загальні правила регулювання відносин суб'єктів економічної діяльності цих зон з місцевими радами народних депутатів, органами виконавчої влади та іншими органами.

Також до групи законодавчих актів, що врегульовують зазначені відносини, слід віднести закони України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області», «Про спеціальний режим інвестиційної

діяльності у Закарпатській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Луганській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Житомирській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Шостки Сумської області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» тощо.

16 липня 1999 року було прийнято Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [8], що визначив правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ), «Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона» (м. Київ), «Інститут монокристалів» (м. Харків), «Вуглемаш» (м. Донецьк), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Київська політехніка» (м. Київ), «Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ), «Укрінфотех» (м. Київ), «Агро технопарк» (м. Київ), «Еко-Україна» (м. Донецьк), «Наукові і навчальні прилади» (м. Суми), «Текстиль» (м. Херсон), «Ресурси Донбасу» (м. Донецьк), «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБЦЕНТ) (м. Одеса), «Яворів» (Львівська область), «Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ) [10].

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

Крім того, в інвестиційній сфері діє велика кількість міжурядових угод про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України із урядами відповідних країн, та якими регулюються основні питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно. Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Разом з тим в останні роки все ж слід констатувати певні позитивні зрушення у зазначеній сфері. З метою удосконалення законодавчого врегулювання в останній період було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів. Так, зокрема, 1 липня 2010 року прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство» [1] – нормативно-правовий акт, який заклав фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним та приватними секторами з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення інвестицій в її економіку, а також започаткував реформування інвестиційної сфери.

Максимальне спрощення для суб'єкта інвестиційної діяльності порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів, шляхом запровадження принципу «єдиного вікна», покликаний забезпечити Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [6]. Вказаним Законом визначаються правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» та передбачається, зокрема, покладання на уповноважений орган функцій взаємодії із суб'єктами надання адміністративних та господарських послуг, що, в свою чергу, значно спростить порядок

отримання послуг суб'єктом інвестиційної діяльності, необхідних для подальшої реалізації інвестиційного проекту [10].

Отже, на сьогодні в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері, та в цілому створено правове підґрунтя для здійснення інвестиційної діяльності. Кожен з названих законодавчих актів та законопроектів спрямований на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та має свій предмет та мету. Така розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення.

Для визначення особливостей правового регулювання іноземних інвестицій за кордоном вважаємо за необхідне проаналізувати систему нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність в цих країнах. Так, наприклад, Закон Республіки Казахстан «Про іноземні інвестиції» прямо не наголошує на національному режимі щодо них, але в ньому зазначено, що підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні інвестори діють в умовах, не менш сприятливих, ніж ті, що надаються у подібній ситуації інвестиціям юридичних осіб Республіки Казахстан. Закон Російської Федерації «Про іноземні інвестиції» передбачає, що іноземні інвестиції на території Росії мають правовий захист, який забезпечується цим законом, іншими законодавчими актами та міжнародними договорами, що діють на території Росії. Правовий режим іноземних інвестицій, а також діяльність іноземних інвесторів, спрямована на їх здійснення, не можуть бути менш сприятливі, ніж режим для майна, майнових прав та інвестиційної діяльності юридичних осіб і громадян Росії, за винятками, передбаченими законодавством. Серед країн з процедурою допущення іноземних інвестицій у національну економіку особливе місце посідають Австралія та Канада, у законодавствах яких найдетальніше розроблено відповідний порядок. За законодавством Данії особливого дозволу Міністерства промисловості потребують іноземні інвестори, які хочуть придбати місцеве підприємство з активами, що перевищують 10 млн. датських крон. У Великій Британії угода про придбання іноземними інвесторами місцевого підприємства з активами понад 15 млн. фунтів стерлінгів або підприємства, яке володіє 25% ринку конкретного товару, має бути погоджена з антимонопольною комісією. У Сінгапурі іноземні інвестори мають одержати дозвіл тільки для інвестицій, спрямованих на створення нового торговельного підприємства. На дозвільному принципі інвестування базується законодавство Литви. Закони про іноземні інвестиції Грузії та Азербайджану декларують принцип свободи здійснення іноземних інвестицій [11].

Як бачимо, кожна країна має свої особливості правового регулювання іноземних інвестицій (як прямих, так і портфельних). Повертаючись до України, можна констатувати той факт, що незважаючи на ряд проблем, які були наведені вище, останніми роками ведеться активна робота щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство наближається до стабілізації.

Використані джерела:

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
2. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 р. № 2673-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>.
3. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. №1540а-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1540%E0-12>.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 19 листопада 1991 р. №1561-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
5. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 р. №2299-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.

6. Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» від 21 жовтня 2010 р. №2623-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/anot/2623-17>.

7. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. №93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=93/96-%E2%F0&print=1>.

8. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. №991-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

9. Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17 лютого 2000 р. №1457-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1457-14>.

10. Роз'яснення Міністерства юстиції України «Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи» від 8 травня 2012 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0015323-12>.

11. Юлдашев О.Х. Міжнародне приватне право: Теоретичні та прикладні аспекти / О.Х. Юлдашев. – К.: МАУП, 2004. – 576 с.

ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ, ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Кравець В.В., аспірант

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», Україна

В нових ринкових умовах господарювання соціально-економічний розвиток країни безпосередньо визначається здатністю економіки до якісних та ефективних зрушень. Актуальність такої теми дослідження зумовлена тим, що досі в практиці господарювання України не вироблено ефективного механізму управління інвестиціями в людський капітал, який би відповідав сучасним ринковим перетворенням; управління інвестиціями в людський капітал не сформовано у цілісну систему, теоретико-методологічні підходи до формування системи управління інвестиціями у людський капітал не охоплюють комплекс проблем, пов'язаних з управлінням конкурентоздатністю людського капіталу і розвитку інтелектуального потенціалу.

На сучасному етапі розвитку науки все більше уваги приділяється дослідженню економіки, що ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях, системі безперервного навчання та визначає розвиток країни серед інших держав світу. Саме знання набувають вирішального значення та стають джерелом багатства, а здатність їх накопичувати та застосовувати виступає головним чинником інноваційного розвитку та конкурентоспроможності країни.

Людський капітал виступає необхідною умовою становлення економіки знань, а продукування знань та ідей є основою економічної безпеки. Освіта, виховання, здоров'я, розвиток творчих здібностей виступають чинниками формування якісного людського капіталу, що забезпечить у майбутньому високий рівень особистого та суспільного доходу, мультиплікативного макроекономічного ефекту.

За даними експертів Світового банку економіка знань складається з чотирьох основних елементів [2]:

- освіта та навчання, що характеризують наявність освіченого та професійно підготовленого населення, здатного до продукування, розподілу та використання знань;
- динамічна інноваційна інфраструктура, характеризується наявністю інформаційних та комунікаційних технологій, здатних забезпечити поширення та обробку інформації;
- економічні стимули та правовий режим, – економічне середовище, що сприяє вільному руху знань, їх впровадженню та розвитку підприємництва;